

УДК 657.446:631.11

Щербина Ю. О., асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна
Манькута А. І., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

У статті досліджено сутність категорії «податок на додану вартість», яке визначено, як непрямий податок, котрий включається в ціну товарів, робіт та послуг. Визначено роль вище зазначеного податку у формуванні доходної частини Державного бюджету України. Досліджено динаміку надходжень ПДВ до бюджету України. Обґрунтовано переваги та недоліки непрямого податку. Встановлено, що фінансова система, охоплюючи відносини з приводу накопичення й використання фінансових ресурсів держави, потребує реформування найважливіших її складників, пов'язаних із формуванням бюджету й позабюджетних фондів. З огляду на те, що головним джерелом формування доходної частини бюджетів в Україні є податки, питання правового регулювання оподаткування відносять до найбільш актуальних. Саме тому на сучасному етапі податкові реформи посідають головне місце у процесах удосконалення ринкових відносин. З урахуванням цього, великого значення набуває процес перебудови податкової системи України, аналіз особливостей правового регулювання податків і зборів. Ефективна система оподаткування – невід'ємна частина економічного комплексу будь-якої сучасної держави. Адже, податки – це не тільки основне джерело надходжень до бюджетів, а й потужний регулятор суспільних пропорцій, гарант соціального захисту громадян і створення сучасної матеріальної основи суверенітету держави й місцевого самоврядування.

Ключові слова: податки, Державний бюджет України, податкові надходження, податок на додану вартість, ставка податку.

Щербина Ю. А., асистент кафедри финансов, банковского дела и страхования, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина
Манькута А.И., соискатель высшего образования учетно-финансового факультета, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

НАЛОГ НА ДОБАВЛЕННУЮ СТОИМОСТЬ И ЕГО РОЛЬ В ФОРМИРОВАНИИ ДОХОДОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА УКРАИНЫ

В статье исследована сущность категории «налог на добавленную стоимость», которое определено, как косвенный налог, который включается в цену товаров, работ и услуг. Определена роль выше указанного налога в формировании доходной части Государственного бюджета Украины. Исследована динамика поступлений НДС в бюджет Украины. Обоснованы преимущества и недостатки косвенного налога. Установлено, что финансовая система, охватывая отношения по поводу накопления и использования финансовых ресурсов государства, нуждается в реформировании важнейших ее составляющих, связанных с формированием бюджета и внебюджетных фондов. Учитывая то, что главным источником формирования доходной части бюджетов в Украине есть налоги, вопросы правового регулирования налогообложения относятся к числу наиболее актуальных. Именно поэтому на современном этапе

налоговые реформы занимают главное место в процессах усовершенствования рыночных отношений. С учетом этого, большое значение приобретает процесс перестройки налоговой системы Украины, анализ особенностей правового регулирования налогов и сборов. Эффективная система налогообложения – неотъемлемая часть экономического комплекса любого современного государства. Ведь налоги – это не только основной источник поступлений в бюджеты, но и мощный регулятор общественных пропорций, гарант социальной защиты граждан и создание современной материальной основы суверенитета государства и местного самоуправления.

Ключевые слова: налоги, Государственный бюджет Украины, налоговые поступления, налог на добавленную стоимость, налоговая ставка.

Shcherbina Y., assistant of the Department of Finance, banking and insurance, the Nikolaev national agrarian University, Nikolaev, Ukraine

Mankuta, A., scientific degree applicant higher education accounting and Finance faculty, Mykolayiv national agrarian University, Nikolaev, Ukraine

THE VALUE ADDED TAX AND ITS ROLE IN THE FORMATION OF REVENUES OF THE STATE BUDGET OF UKRAINE

The article studies the essence of the category "value added tax", which is defined as an indirect tax included in the price of goods, works and services. Defines the role of the above mentioned tax revenues of the State budget of Ukraine. We investigated the dynamics of VAT revenue in the budget of Ukraine. The advantages and disadvantages of indirect tax. It is established that the financial system, covering relations on the accumulation and use of financial resources of the state, needs reform the most important components related to forming the budget and extra-budgetary funds. Given that the main source of formation of a profitable part of budgets in Ukraine there are taxes, regulatory issues related to taxation are among the most relevant. Given that the main source of formation of a profitable part of budgets in Ukraine there are taxes, regulatory issues related to taxation are among the most relevant. That is why at the present stage of tax reform are Central to the processes of improvement of market relations. With this in mind, great importance is the process of restructuring the tax system of Ukraine, the analysis of features of legal regulation of taxes and fees. An effective taxation system is an integral part of the economic complex of any modern state. After all, taxes are not only the main source of budget revenue, but also a powerful regulator of social proportions, the guarantor of social protection of citizens and the creation of a modern material basis of the sovereignty of the state and local governments.

Key words: taxes, State budget of Ukraine, tax revenues, value added tax, the tax rate.

Постановка проблеми. На шляху переходу України до ринкових відносин особливо актуальною є проблема своєчасного забезпечення грошовими ресурсами дохідної частини державного бюджету. Вирішення цієї вкрай важливої проблеми значною мірою залежить від ефективності діяльності фіскальної служби, а також розробки науково-обґрунтованої системи оподаткування, яка б відповідала

реаліям сьогоdnішнього дня, забезпечувала зростання податкових надходжень до бюджету та підвищувала рівень збору податкових платежів.

На сьогodнішній день, податки відіграють важливу роль у формуванні доходів Державного бюджету України. Одним із основних бюджетотворюючих податків є податок на додану вартість (далі – ПДВ). Вперше він був введений у Франції в 1954 р.

економістом М. Лоре. Дещо пізніше, ПДВ набув поширення в багатьох інших країнах світу [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження ролі податку на додану вартість у формуванні доходів державного бюджету України ставало предметом дослідження у працях багатьох науковців, зокрема: О. Оксенюка, В. Кальчевського, П. Кулика та ін. Проте, зазначена тема і надалі залишається актуальною та потребує подальших досліджень як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження сутності поняття «податок на додану вартість». Аналіз переваг та недоліків непрямого податку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основна специфіка непрямих податків полягає у тому, що в реальних умовах їх платить не той, хто фігурує в юридичних актах держави. Визначені платники здебільшого лише передають

державі кошти, отримані від споживачів товарів (робіт, послуг), що стає можливим завдяки механізму справляння непрямих податків, яким передбачається включення їх у вигляді надбавки до ціни. Тому такий вид податків може використовуватися як регулятор цін. Через рівень цін держава здійснює вплив на реальні доходи споживачів. При цьому, непрямі податки дають змогу регулювати платоспроможний попит як невід'ємну складову ринкової рівноваги [8].

ПДВ – це непрямий податок, який включається в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець (податковий агент) [1]. Частка ПДВ у загальній структурі податкових надходжень до Державного бюджету України з кожним роком збільшується та станом на 2016 р. становила 65,5% (рис. 1).

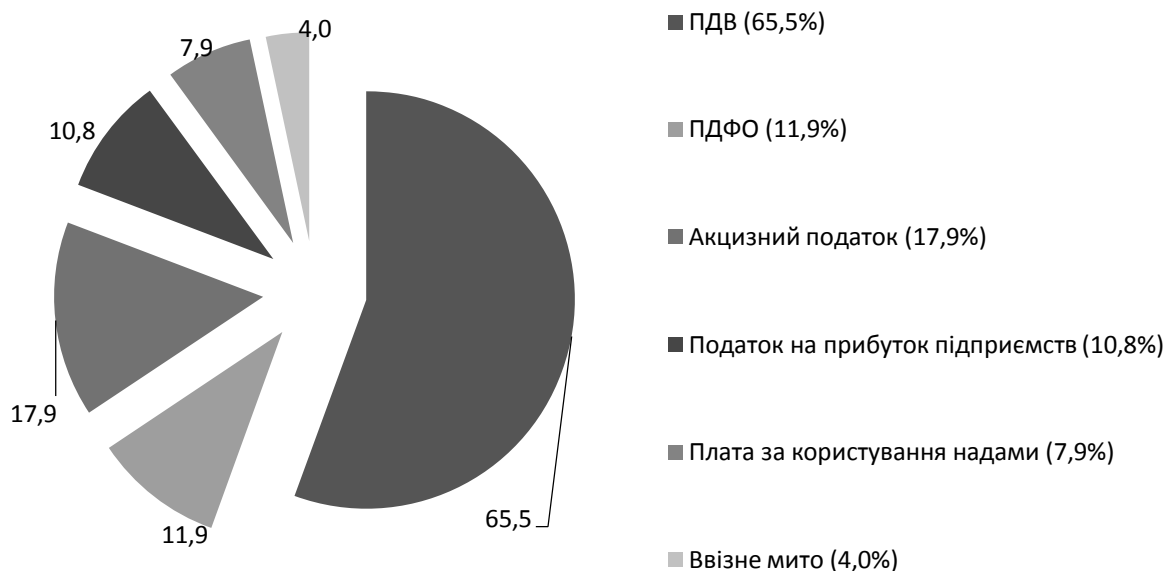

Рисунок 1 – Структура податкових надходжень до Державного бюджету України у 2016 р., %
Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [2]

На сьогоднішній день, ПДВ застосовується у багатьох країнах світу. Оскільки, наявність зазначеного податку є однією із обов'язкових умов вступу країн до Європейського Союзу. З метою поповнення державного бюджету, ПДВ було введено і в Україні. На початку 90-х

років його ставка складала 28%, але на сьогоднішній день її зменшено до 20% [3].

У 2016 р. доходи від ПДВ до Державного бюджету України становили 329911 млн грн, що на 33,6% більше показника попереднього року. Динаміку надходжень ПДВ протягом 2007-2016 рр. відобразимо на рис. 2.

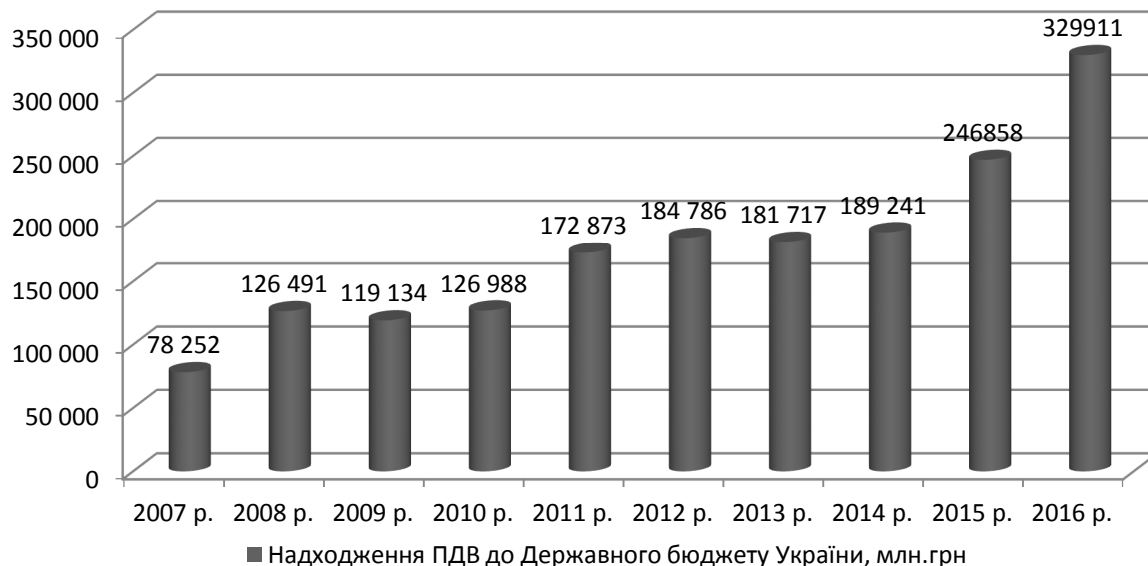

Рисунок 2 – Динаміка надходжень ПДВ до Державного бюджету України, 2007-2016 рр., млн. грн
Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [2]

Варто відмітити, що ПДВ має як свої переваги так і недоліки (рис. 3). Зокрема, однією із переваг є те, що зазначений податок має високу фіскальну ефективність, займає лівову частку у податкових надходженнях до Державного бюджету України. Проте, поряд з

цим, він впливає на загальний рівень цін, що значно впливає на діяльність суб'єктів господарювання. Для поглиблення дослідження нами було досліджено рівень ставок податку на додану вартість в окремих країнах світу (рис. 4).

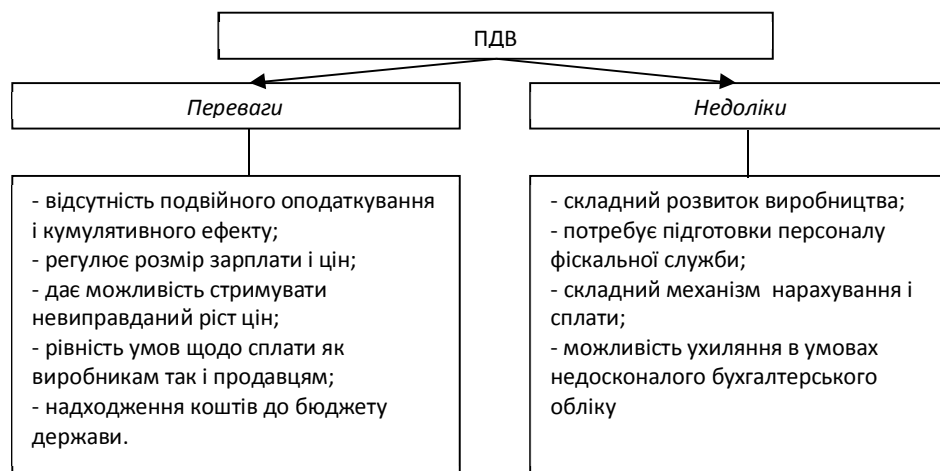

Рисунок 3 – Переваги та недоліки ПДВ
Джерело: побудовано автором з використанням матеріалів [6]

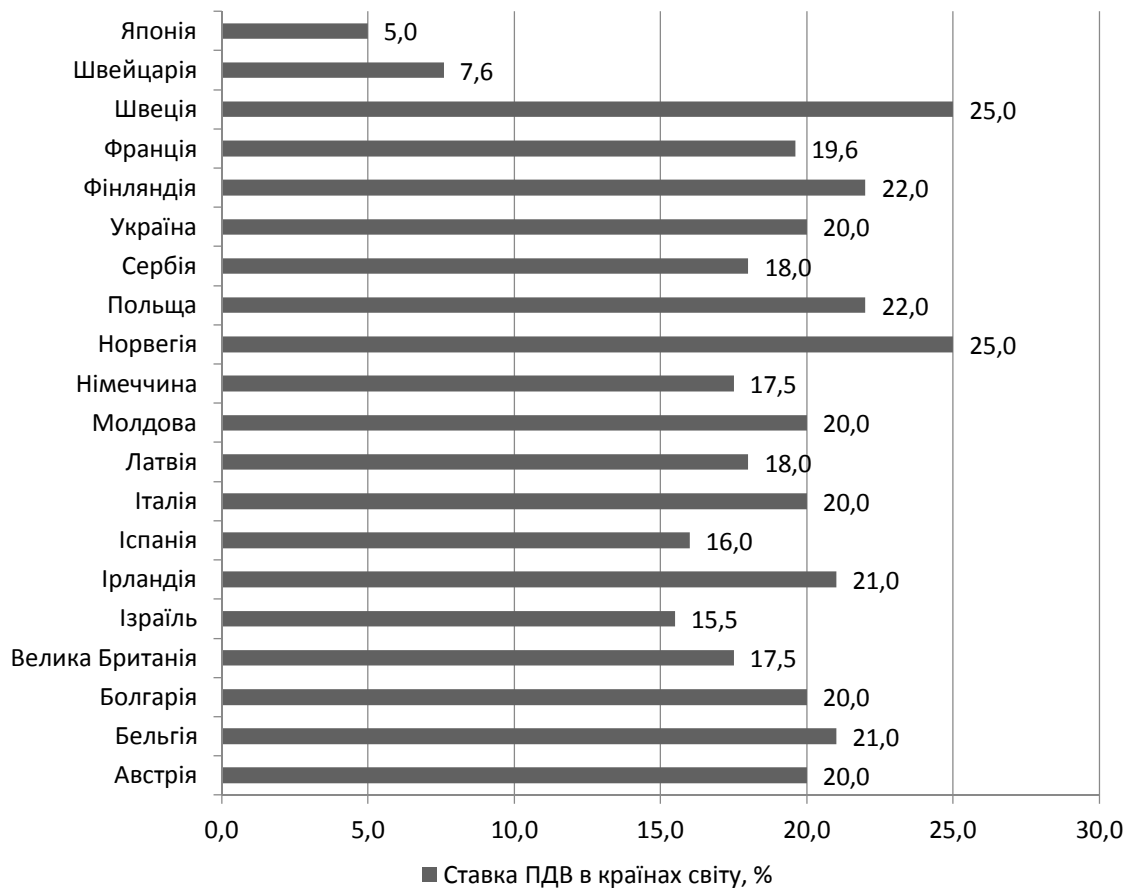

Рисунок 4 – Ставки податку на додану вартість в окремих країнах світу, станом на 2016 р., %

Джерело: побудовано автором

Оцінка місця і ролі ПДВ в українській податковій системі неоднозначна. Практики вважають, що цей податок як не можна краще забезпечує потреби, а аналітики критикують цей податок за зайву фіскальність, невідпрацьованість податкової бази і надмірно високі ставки. Вчені вважають, що ПДВ не адаптований до вітчизняної економіки на етапі її переходу до ринку, що пояснює існування недоліків у формуванні бази оподаткування і в техніці числення ПДВ. В останні роки в Україні докладалося чимало зусиль для створення та вдосконалення податкової системи, перетворення податків на дієві важелі економічної політики. При цьому стратегічною метою є створення в Україні стабільної податкової системи, яка б забезпечила достатній обсяг надходжень платежів до бюджетів усіх рівнів, ефективно

функціонування економіки держави, справедливий підхід до оподаткування всіх категорій платників податків, а також створення умов для подальшої інтеграції України у світове співтовариство [7, С.38].

Висновки дослідження. Таким чином, можемо зазначити, що ПДВ є основним бюджетоутворюючим податком. Проте, він не приносить такого ж ефективного результату платникам податку, як державі. Виступаючи податком на кінцеве споживання, він, за доволі високої ставки і стрімкої інфляції, стає одним із факторів, що стримують розвиток виробництва, тощо. Нами було встановлено, що непряме оподаткування в Україні потребує використання заходів, що сприятимуть поступовому наближенню податкового законодавства України до законодавства ЄС.

Література:

1. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Дата останнього доступу: 25.01.2017 р. – Назва з екрану.
2. Ціна держави. Бюджет України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cost.ua/budget/revenue/>. – Дата останнього доступу: 19.03.2017 р. – Назва з екрану.
3. Оксенюк О. І. Роль податку на додану вартість у формуванні доходів державного бюджету України / О. І. Оксенюк // Інноваційна економіка. – № 1. – 2013. – С. 253-258.
4. Кальчевський В. В. Роль податку на додану вартість у формуванні доходів державного бюджету України [Електронний ресурс] / В. В. Кальчевський // Режим доступу : http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/9389/1/Кальчевський_V.pdf. – Дата останнього доступу: 19.03.2017 р. – Назва з екрану.
5. Кулик П. Л. ПДВ у проекті податкового кодексу: оцінка фіскального потенціалу / П. Л. Кулик // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2010. – № 7 (25). – Ч. 4. – С. 53-58.
6. Щербина Ю. О. Переваги і недоліки податку на додану вартість / Г. М. Рябенко, Ю. О. Щербина // Студентський науковий вісник: науково-теоретичний журнал. – 2013. – № 1 (8). – С. 79-84.
7. Редько І. А. Удосконалення ПДВ в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду / І. А. Редько, В. О. Соболюк, О. В. Грицак // Фінанси України. – 2015. – № 9 – С. 11-15.
8. Щербина Ю. О. Механізми регулювання непрямих податків в Україні: переваги та недоліки / Ю. О. Щербина, О. І. Мельник // Студентський науковий вісник. – 2015. – Вип. 1(12). – С.152-155.
9. Щербина Ю. О. Необхідність податкового планування у сільськогосподарських підприємствах / Ю. О. Щербина // Галицький економічний вісник. – 2016. – №1. – С. 98-104.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine "Tax code of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 19 March 2017).
2. The price of the state. The budget of Ukraine, available at: <http://cost.ua/budget/revenue/> (Accessed 19 March 2017).
3. Oksenyuk, Y. I. (2013), "The Role of value added tax in forming revenues of the state budget of Ukraine", *Innovatsijna ekonomika*, vol. 1, pp.253-258.
4. Kalichevsky, V. V. (2016), "The Role of value added tax in forming revenues of the state budget of Ukraine", *Rozvytok sotsial'no-ekonomichnykh system u transformatsijnykh umovakh*, [Online], vol.2, available at: http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/9389/1/Кальчевський_V.pdf (Accessed 19 March 2017).
5. Kulik, P. L. (2010), "VAT in the draft tax code: assessing fiscal capacity", *Ekonomichni nauky. Seriiia «Oblik i finansy»*, vol. 7(25), pp. 53-58.
6. Ryabenko, G. M. and Shcherbina, Yu. O. (2013), "The advantages and disadvantages of value added tax", *Students'kyj naukovyj visnyk: naukovo-teoretychnyj zhurnal*, vol. 1(8), pp. 79-84.
7. Redko, I. A. Sobol, V. O. and Hrytsak, O. V. (2015), "Improvement of VAT in Ukraine taking into account foreign experience", *Finansy Ukrainy*, vol. 9, pp. 11-15.
8. Shcherbina, Yu. O. and Melnik, O. I. (2015), "Regulatory mechanisms of indirect taxes in Ukraine: advantages and disadvantages", *Students'kyj naukovyj visnyk*, vol. 1(12), pp. 152-155.
9. Shcherbina, Yu. O. (2016), "The need for tax planning in the agricultural enterprises", *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 1, pp. 98-104.